

О. В. Мельниченко

ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ ЯК ОКРЕМИЙ МАКРОЕКОНОМІЧНИЙ ПРОЦЕС

У статті викладено дослідження глобалізаційних передумов виникнення та розвитку електронних грошей як окремих макроекономічних процесів. Доведено, що до них належать соціально-економічні фактори, що призводить до перенесення цінностей із матеріально-побутової площини у соціально-економічну, де більшої актуальності набувають зручність, швидкість розрахунків і отримання благ, а також моральне задоволення учасників економічних відносин. Технологічні чинники сприяють розвитку техніки та технологій, за допомогою яких можна досягти якісно вищого рівня суспільного відтворення завдяки доступності послуг, які раніше були недоступними. Політичні передумови пов'язані із намірами влади держав до об'єднання з іншими країнами для досягнень у бізнесі, безпеці й соціальних стандартах. Виокремлено також групу факторів впливу на навколишнє середовище з метою економії природних ресурсів, впровадження енергозберігаючих технологій та винайдення альтернативних ресурсів і засобів забезпечення безпечного та комфортного життя суспільства.

Ключові слова: електронні гроші, глобалізація, навколишнє середовище, ресурси, фінанси, макроекономічний процес.

Актуальність проблеми (постановка проблеми). Досягнення у науково-технічній сфері впливають на свідомість людей, стосунки між ними, визначають розвиток держави та суспільства. Вони розширюють горизонти, зближують культури, народи, країни й економіки. Із кожним витком спіралі прогресу протягом сторіч відбуваються події, що формують взаємини між людьми в усьому світі, зближують їх у часі, в просторі, інтелектуально, морально та економічно, у тому числі й між поколіннями. Так, із винайденням, наприклад, залізниці, людство отримало можливість частіше бачитись із близькими, рідними, партнерами, доставляти вантажі на більші території, розширювати ринки збуту. Від початку книгодрукування отримав новий поштовх інформаційний розвиток; механізуючи чи автоматизуючи виробництво, підприємці отримують додатковий товар, кількість якого може бути більшою за попит всередині населеного пункту, країни чи континенту. Ці та інші аспекти, на нашу думку, вказують на безпосередній зв'язок глобалізації та науково-технічного прогресу, які впливають на кожну особу в цілому світі. На виклики часу та потреби суспільства одним із перших реагує фінансово-банківський сектор міжнародної економіки. На сьогодні саме він часто стає індикатором розвитку інформаційних технологій або й сам спонукає їх до нових звершень. Так, із появою більш швидких та надійних систем збереження та обробки інформації бухгалтерський облік в банках почав здійснюватись виключно в електронно-цифровому середовищі, спонукаючи розробників апаратного та програмного забезпечення удосконалювати засоби його ведення. З іншого боку, існуючі потужності інформаційних систем дозволяють зберігати та передавати найціннішу банківську інформацію надійними каналами, що призводить до розвитку засобів платежів, розширення можливостей для клієнтів та підвищення конкурентоспроможності самих банків. Одним із таких удосконалень було винайдення електронних грошей, якому передувала низка подій, що нерозривно пов'язані з досягненнями у науково-технічній сфері, розвитку міжнародних стосунків та доступом до інформації, прагненням суспільства до спрощення стосунків, а бізнесу – до примноження статків.

Аналіз останніх джерел досліджень і публікацій. Питанням глобалізації, макроекономіки, у тому числі й з питань їхнього впливу на фінансово-банківські системи країн, присвячено чимало праць як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Серед них варто виділити Баді Б., Базилевича В. Д., Долішнього М. І., Левітта Т., Лютого І. О., Міщенка В. І., Науменкову С. В., Норта Д., Савелко Т. В., Сенища П. М., Кравця В. М. тощо. Окремі науковці приділяють увагу дослідженням нових галузей економіки, наприклад, мегаекономіки [2], однак часто зіштовхуються з критикою з боку наукової спільноти [12]. За словами Ясинської Н. А., джерелом грошей і основним джерелом багатства в умовах глобалізації є фінансові операції та виробництво боргів (зобов'язань), які перетворюються у фінансовий актив, обертаються на фінансових ринках і є джерелом нового прибутку [21, с. 371]. Дослідники, вивчаючи фактори трансформації фінансових систем у глобальному вимірі виділяють, зокрема, різ-

номаніття фінансових інструментів, високий ступінь їхнього динамізму та зростання інтенсивності фінансових транзакцій, а також високий рівень мобільності на фінансових ринках [4; 13; 14]. Враховуючи вказані й інші думки науковців, вважаємо, слід особливу увагу приділити електронним грошам, які повною мірою відображають зазначені процеси.

Науковці, що вивчають проблеми глобалізації, мають спільні погляди, що фінансова глобалізація є її складовою і найбільше проявляється у ній. Проявляється вона в першу чергу в розвитку фінансових ринків, зростанні міжнародних потоків капіталу та посиленні активності міжнародних фінансових організацій [10, 11, 15]. За таких умов зростає ступінь відкритості національних економік, а найвизначнішою подією у сфері інтеграції світових фінансових ринків капіталу стало створення Європейського валютного союзу і уведення єдиної європейської валюти на території країн – його учасників. При цьому розвиток фінансової глобалізації забезпечується великими обсягами ліквідних коштів, що використовуються інвесторами для отримання прибутків [15, с. 173, 174, 176].

Внеском цієї статті в дослідження проблематики впливу глобалізації на фінансову сферу суспільних взаємовідносин є виявлення передумов виникнення та розвитку електронних грошей у визначеній предметній площині.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета та завдання дослідження полягають у дослідженні глобалізаційних передумов виникнення та розвитку електронних грошей як окремих макроекономічних процесів.

Викладення основного матеріалу дослідження. Узагальнюючи низку визначень у різних джерелах, що тлумачать глобалізацію, можемо сказати, що це процес, який робить більш інтенсивними міжнародні стосунки у різних сферах: економічній, політичній, культурній та з питань навколишнього середовища; або результат таких стосунків. При цьому, до сьогодні серед економістів, політиків чи науковців немає єдиної думки щодо абсолютного позитиву від глобалізації чи негативу від її наслідків, хоч і проявляється вона у всіх сферах суспільно-політичного життя.

Доцільними є згадки також про відомих зарубіжних вчених професора Гарвардської Бізнес-Школи Теодора Левітта (Theodore Levitt), який обґрунтував поняття глобалізації у своїй науковій статті «Глобалізація ринків» [27] та вважається його родоначальником. Ян Шолте (Jan Scholte) визначає п'ять характеристик глобалізації [28, 3, 16, 17]: інтернаціоналізація (internationalization), лібералізація (liberalization), універсалізація (universalization), вестернізація (westernization) або модернізація, тареспатіалізація (respatialization), або детериторізація, за словами Бельської Т. В. [5, с. 73], яка доповнює цей перелік ще одним напрямом – віртуалізацією і дає докладну характеристику кожному з них. Ми вважаємо, що такий перелік може бути доповнений й іншими позиціями, виходячи із поглядів науковців, цілей досліджень чи інших аспектів. Нижче наведено міркування в рамках предмету нашого дослідження і поставленої мети з питань впливу глобалізаційних передумов виникнення та розвитку електронних грошей.

Електронні гроші, крім економічної, відіграють і важливу соціальну роль в першу чергу як засіб платежу для отримання різних благ, надаючи суспільству можливість використання надійного, зручного, безпечного та найбільш дружнього з існуючих до навколишнього середовища платіжного засобу. У цьому сенсі, за словами соціологів глобалізаційні процеси виступають рушійною силою більшості соціальних змін [19, с. 65; 20, с. 16].

Спираючись на фундаментальні дослідження, зокрема, німецького федеративного дослідного центру (Bundeszentrale für politische Bildung) [30], групи вчених, бізнесменів та представників влади різних країн [7, 6–8] з різних країн, виділимо передумови глобалізаційних зрушень:

1. Комунікаційні та транспортні витрати. Лише відносно низькі витрати у цьому напрямі дозволяють планувати та реалізовувати нові стратегії виробництва, маркетингу, продажів тощо.

У дослідженні взято 1930 рік як точка відліку для порівняння вартості транспортних витрат та витрат на комунікації, які невпинно знижувались до 2000-х років, а витрати, наприклад, на зв'язок впали фактично до нуля. Так, трихвилинний телефонний дзвінок з Нью-Йорка до Лондона коштував у 1930 році в цінах 1990 року 245 доларів США, у 1970 р. – близько 30 доларів, у 2005 р. – 0,30 доларів, а починаючи із 2005 року, коли стали загальнодоступними та популярними дзвінки у мережі Інтернет, зокрема, за допомогою Скайп (Skype), вартість трихвилинної розмови між різними країнами чи континентами не коштує практично нічого для її учасників.

На рис. 1 графічно зображено динаміку зниження витрат, де індекс 1930 – 100, а у таблиці 1 відображено витрати на трихвилинну розмову Нью-Йорка до Лондона (телекомунікації), середні ви-

трати на морські перевезення та портові збори за 907,17 кг (американська тонна) та середня вартість на повітряні перевезення на одну пасажиромілю. Зниження вартості на комунікації пов'язано в першу чергу із новими технічними розробками та появою масового ринку телекомунікаційних послуг, а на транспортні витрати – за рахунок зниження цін на нафту з початку 1980-х та 90-х років.

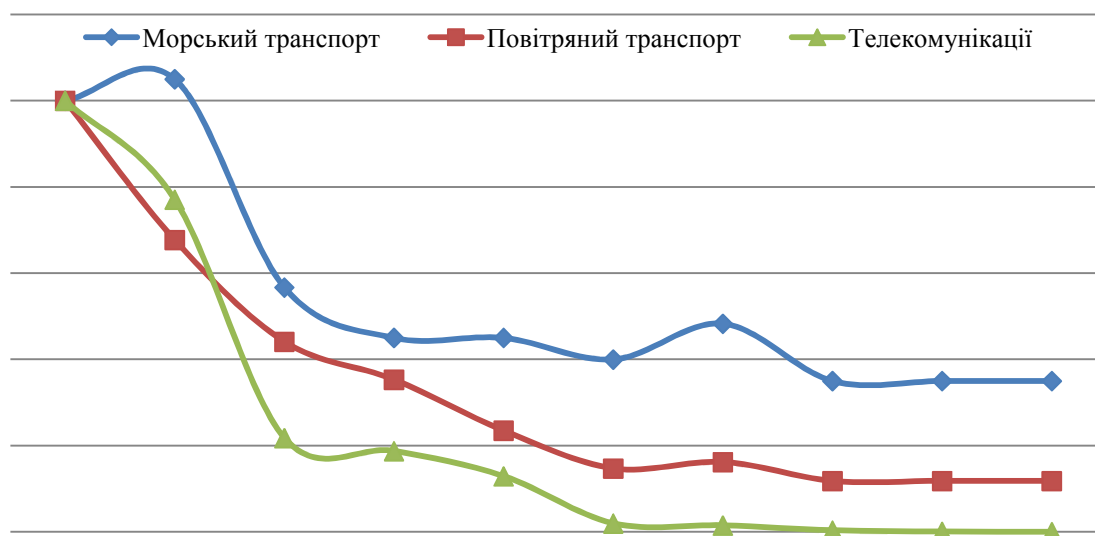

Рис. 1. Витрати на комунікації та транспортні витрати за 1930–2014 рр. [30]

Слід, однак, зважати, що не в усіх країнах однаково розвиваються вказані напрями економіки, хоча в глобальному масштабі мають наведену тенденцію.

Таблиця 1

Витрати на комунікації та транспортні витрати за 1930–2014 рр. [30]

Рік	Телекомунікації		Морський транспорт		Повітряний транспорт	
	Індекс (1930 = 100)	Дол. США	Індекс (1930 = 100)	Дол. США	Індекс (1930 = 100)	Дол. США
1930	100,00	244,65	100,0	60	100,0	0,68
1940	77,05	188,51	105,0	63	67,7	0,46
1950	21,75	53,20	56,7	34	44,1	0,30
1960	18,75	45,85	45,0	27	35,3	0,24
1970	12,91	31,58	45,0	27	23,5	0,16
1980	1,96	4,80	40,0	24	14,7	0,10
1990	1,36	3,32	48,3	29	16,2	0,11
2000	0,35	0,86	35,0	21	11,8	0,08
2005	0,12	0,30	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.
2014	0,00	0,00	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.

н.д. – немає даних

2. **Вартість енергії.** Одним із найбільш важливих джерел енергії в світі на сьогодні є нафта, від цін на яку в першу чергу залежить ціни на транспортні витрати. Іншим і другим за важливістю енергоресурсом є вугілля, від вартості якого також залежать багато сфер економіки багатьох країн. До 1970-х років попереднього сторіччя ціна на нафту була досить низькою, однак в результаті в першу чергу з політичних міркувань та згідно з пов'язаними з глобалізацією процесами ціна на нафту і нафтопродукти зросла у цей період з урахуванням інфляції на близько 780 % і залишається нестабільною і до сьогодні (рис. 2).

Слід, однак, зазначити, що у 2008 році середня ціна нафти становила 97,3 доларів США за барель при 144 дол. на початок липня і 40 дол. на кінець року. Разом з тим, на середину жовтня 2014 року ціна знизилась до 82,2 дол. за барель.

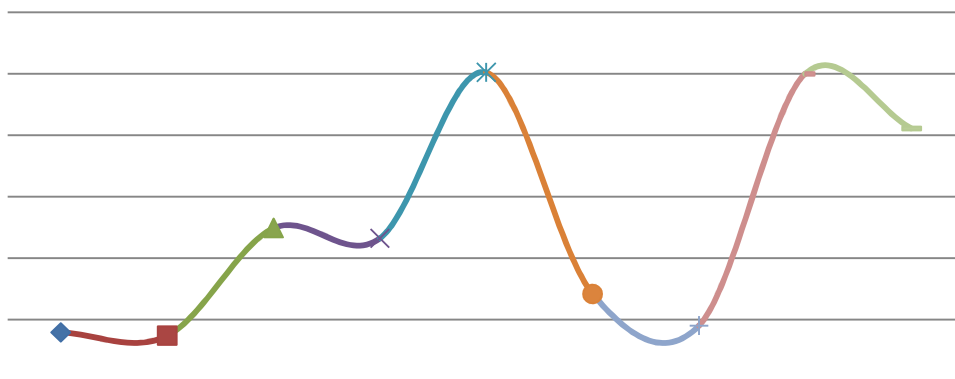

Рис. 2. Ціна на нафту за 1960 - 2014 рр., дол. США за баррель [30]

3. **Торговельні тарифи.** Глобалізація прискорюється також завдяки зниженню торговельних тарифів, оскільки вони сприяють міжнародній торгівлі. У світі сьогодні більше 95 % товарів на світовому ринку продаються та придбаються відповідно до правил Світової організації торгівлі (СОТ), членами якої є на сьогодні 160 країн світу (з 26 липня 2014 р. після приєднання Ємена) [28] і яка створена з метою лібералізації міжнародної торгівлі й регулювання торговельно-політичних відносин держав-учасниць.

Зазначені вище передумови глобальних перетворень проявляються в різних сферах і пов'язані також, на нашу думку, й з появою електронних грошей у світі та чинять вплив на їх подальший розвиток. Вони відображають зміни у різних сферах міжнародної економіки та визначають їх розвиток. На окремих з них, що відносяться до предмету нашого дослідження й поставленої в роботі мети, зупинимось більш докладно:

- навколишнє середовище – необхідність пошуку компромісу між бізнесом та суспільством у налагодженні виробничих процесів для нанесення мінімальної шкоди природі та виготовленні відповідної, дружньої до навколишнього середовища продукції. З середини 19-го століття глобальна температура зросла на один градус. Основною причиною техногенного глобального потепління (60 % діоксиду вуглецю (CO₂)) є результатом спалювання викопного палива, вирубки лісів, ерозії ґрунтів і спалювання деревини. Глобальна зміна клімату має подальші наслідки для людей: в деяких районах збільшується кількість повеней та сильних дощів, в інших кількість опадів зменшується, а тривалих посух зростає, що призводить до неврожайів, проблем з водопостачанням чи до зміни цілих районів проживання. Також ліси є унікальними екосистемами, що мають особливе значення для збереження біорізноманіття і для багатьох природних циклів, а їх знищення є особливою проблемою;

- туризм – за 1950 рік показник людино-заїздів склав 25 млн., а у 2013 – 1 087 млн., і ще на 4,6 % або на 22 мільйонів прибуттів – у першому півріччі 2014 р. порівняно з цим же періодом у 2013 р. [24];

- міжнародна мова – жодна мова так не поширена у світі, як англійська: вона є рідною для 330 млн. осіб і ще 500 млн. використовують її як другу свою мову. У 59 країнах світу англійська є офіційною мовою, що дозволяє ефективно створювати та налагоджувати бізнес-зв'язки;

- стандартизація – проявляється у стандартах ведення бізнесу: від масштабних політичних, військових чи торговельних проектів (на рівні Організації Об'єднаних Націй, Всесвітньої торговельної організації тощо) до найменшого і звичного платежу або переказу коштів (відповідно до правил SEPA, PayPal тощо) чи забезпечення діяльності підприємств взагалі, наприклад, згідно з Міжнародними стандартами фінансової звітності;

- безпека – глобалізація комунікацій розширюють можливості злочинців в усьому світі й становлять загрозу для нормальної життєдіяльності людей, що проявляється у воєнних, фінансових, інформаційних та інших загрозах;

- людський капітал – глобальний масштаб бізнесу призводить до залучення до участі в ньому різних людей, культур, народів. При цьому від знань і вмінь особистостей чи не найбільше залежить результат і можливості досягнення поставлених цілей в будь-яких справах;

- інформаційні та комунікаційні технології – даний аспект пов'язаний у першу чергу із мережею Інтернет, з розвитком каналів передачі даних через глобальну мережу. Доступ до комунікаційних та інформаційних технологій покращився за останні 25 років в усьому світі. Цифровий розрив

між державами зменшується – як в області фіксованого й мобільного зв'язку, так і стосовно Інтернету. Так, за даними Міжнародного союзу електрозв'язку (International Telecommunication Union – ITU) кількість підключень до Інтернету в світі зростає з 519 млн. у 1990 році до 2 923 млн. індивідуальних користувачів у 2014 році (оціночний показник). Ще більшим є зростання користувачів мобільних телефонів: з 11 млн. у 1990 році до 6 915 млн. у 2014 р. [26];

– культура й релігія. Ця група факторів пов'язана із моральними, етичними, релігійними та історичними цінностями. Яскравим прикладом впливу цього фактору на діяльність підприємств є так званий Карикатурний скандал, пов'язаний із зображенням ісламського пророка Мухаммеда в одній із датських газет [9], чи інші схожі обставини. Таким чином, реалізуючи бізнес-ідеї підприємцям доцільно враховувати й ці фактори особливо в країнах зі значною кількістю іноземців різних віросповідань, культур та поглядів.

Глобалізація в культурі пов'язана тісно також із їжею, зокрема із закладами швидкого харчування, як МакДоналдс (McDonald's), який вперше був відкритий у США в 1940 році, а сьогодні бере активну участь у формуванні міжнародної культури, обслуговує у 35000 ресторанів по всьому світові близько 70 млн. осіб щодня, а з 1985 р. МакДональдз було включено до списку «Dow Jones Industrial» (показник щоденного стану національної економіки США, що розраховується на основі показників 30 найбільших і найвпливовіших компаній країни). Таким чином, фактично гамбургер зайняв своє місце серед автомобілів, літаків та потягів як один зі стовпів американської економіки [8].

Жоден засіб масової інформації в світі не є таким впливовим як Інтернет, який впливає також на зміст та форму комунікації. Через більше поширення, збільшення швидкості передачі даних й зміни у поведінці користувачів глобальної мережі вона все більше проникає у повсякденне життя більшості людей. Серед усіх видів комунікації через Інтернет найбільшою популярністю користуються так звані соціальні мережі, що пояснюється поєднанням у них різних медійних форматів: електронної пошти, чату, відео, зображення тощо. Вони слугують для приватного та професійного спілкування, розповсюдження й обговорення інформації. Найбільшою серед соціальних мереж є Фейсбук (Facebook), кількість користувачів якої становить на сьогодні більш ніж 1,3 млрд. користувачів (рис. 3).

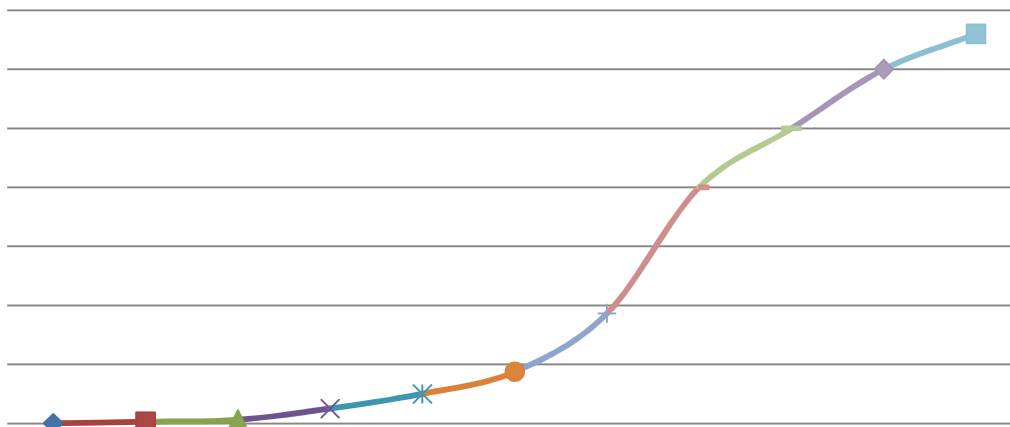

Рис. 3. Кількість користувачів Фейсбук, млн. осіб [25]

До соціальних аспектів глобалізації також відносяться музика, мода, телевізійні проекти, мистецтво та інше, що, однак, не відносяться до предмету нашого дослідження, але чинять вплив на взаємостосунки між людьми в усьому світі;

– фінанси – глобалізація взагалі, та у фінансовій сфері зокрема, є проявом нових якостей у розвитку суспільства і вплив, який вона чинить на нього, доцільно використовувати з метою отримання додаткових переваг [3, с. 14]. Таку думку висловлюють дослідники, що вивчають питання розвитку банківського сектора економіки у взаємозв'язку із викликами глобалізації, і ми з нею абсолютно погоджуємось. За їх словами, фінансові ринки змінилися протягом останніх двох десятиріччів у таких площинах: інтеграції фінансової індустрії та у технологіях надання фінансових послуг, що пов'язано із зменшенням регуляторних бар'єрів та прогресом у комунікаційних технологіях [3, с. 15]. Підтримуємо також думку стосовно структурних змін у сфері фінансових послуг, що відбувся завдяки роз-

витку технологій і зниженню завдяки цьому вартості банківських послуг через в першу чергу зменшення операційних затрат на обслуговування клієнтів у зв'язку із автоматизацією великої кількості роботи, використанню систем дистанційного банківського обслуговування, мобільного банкінгу тощо. Разом з тим, відбуваються зміни в структурі індустрії фінансових послуг: з'являються небанківські установи, які також надають фінансові послуги, що в окремих аспектах можуть бути й більш привабливі, ніж традиційні банківські; набувають поширення вертикально інтегровані компанії, фінансові групи, котрі завдяки синергетичному ефекту поєднання ІТ-компаній, банків, страхових компаній тощо можуть більш якісно провадити свою діяльність та мати конкурентні переваги на ринку фінансових послуг тощо.

Так, за даними одного з досліджень, Фінляндія, Данія, Японія та Німеччина мають найбільші показники впливу глобалізації на зростання їхніх економік – близько 20 % росту відбувається саме завдяки їй [23]. У зазначеному дослідженні мова йде також про те, що всі досліджувані держави виграють від глобалізації, однак індустріально розвинені – значно більше, ніж, наприклад, Південноафриканська Республіка, Росія, Бразилія, Мексика, Китай чи Індія.

У табл. 2 наведено дані про валовий внутрішній продукт (ВВП) окремих країн, їхнє населення та показник ВВП на душу населення. Виходячи із висновків за результатами вказаного вище дослідження, у прирості ВВП беруть також участь і глобалізаційні фактори.

Таблиця 2

Розмір валового внутрішнього продукту та інші показники окремих країн за 2009 та 2013 рр. [19, 22]

Країна	ВВП, трлн. дол. США			ВВП на душу населення, дол. США		
	2009	2013	Приріст, %	2009	2013	Приріст, %
Японія	5,037	4,897	-2,78	39 339	38 472	-2,20
Німеччина	3,417	3,730	+9,16	41 734	45 429	+8,85
Південноафриканська Республіка	0,285	0,351	+23,16	5 655	6 635	+17,33
Росія	1,225	2,098	+71,27	8 579	14 618	+70,39
Бразилія	1,625	2,242	+37,97	8 396	11 155	+32,86
Мексика	0,884	1,261	+42,65	8 249	10 722	+29,98
Китай	4,912	9,185	+86,99	3 689	6 750	+82,98
Індія	1,263	1,930	+52,81	1 080	1 566	+45,00
Україна	0,114*	0,181*	+59,65	2 470	3 973	+60,85

* за даними Державної служби статистики України [6, 18] у розрахунку 8,00 грн. за дол. США

Разом з тим, підтримуємо Алейнікову О. В., яка зазначає, що економіка розвивається не за трендом, що характеризує економічне зростання, а циклічно із постійними відхиленнями від нього – піднесення і спади [1, с. 1, 6]. Автор надає, крім іншого, монетарне пояснення циклу, що полягає у результаті змін грошових потоків, чи вартісному вираженні попиту на товари: при збільшенні грошового потоку стає жвавішою торгівля, розширюється виробництво і зростають ціни й навпаки, коли грошовий потік зменшується. Зважаючи на це, вважаємо, що завдяки перевагам електронних грошей може бути також забезпечене збільшення грошового потоку, що може бути додатковим стимулом для початку піднесення економіки держави, де забезпечено й організовано на належному рівні обіг електронних грошей.

Фінансова глобалізація як і будь-яке інше явище має позитивні й негативні аспекти; до першої групи фахівці, зокрема, відносять [15, с. 180]:

- загальнодоступна можливість проведення фінансових операцій у будь-який час завдяки об'єднанню торговельних систем в єдину інформаційну систему;
- висока мобільність капіталу і його висока ліквідність;
- зниження дефіциту фінансових ресурсів у різних країнах;

- багатофункціональність фінансового ринку: проведення операцій з різними видами активів, здійснення розрахунково-платіжних, страхових та інших фінансових послуг;
- надання різним валютам статусу вільноконвертованих;
- високі стандарти в управлінні фінансовими потоками тощо.

До другої групи аспектів відносять:

- міграцію капіталу у випадку економічних чи політичних негараздів завдяки тим же технічним можливостям і високій мобільності капіталу, що ще більше погіршує ситуацію в країні, де відбуваються такі негаразди;
- зростання нестабільності національних фінансових ринків і більша чутливість до криз;
- залежність реального сектору економіки від монетарної складової тощо.

Ми пропонуємо виділити ще один фактор негативного впливу фінансової глобалізації на діяльність окремих держав, що пов'язаний із державністю і створює передумови для позиціонування країни у міжнародній політичній спільноті. Дослідники різних сфер науки вказують на винятковість рівня державності, що безпосередньо пов'язана з головним її атрибутом – національними грошима, що функціонують винятково на державному рівні [17, с. 69]. Саме при фінансовій глобалізації нівелюється цей атрибут держави, її символ та ідентифікатор.

Це підтверджують також культурологи котрі стверджують, що власна грошова політика завжди виступала важливим атрибутом у державотворчих процесах, а в Україні з часу проведення грошової реформи почало успішно здійснюватись оздоровлення культурно-економічного життя нашої держави. Позитивне значення цей факт мав й для посилення довіри до України у світі [16, с. 18, 19].

Зважаючи на викладене, із залученням країн світу до всеохоплюючої фінансової глобалізації та об'єднання їх у континентальний, регіональний чи міжнародний валютний союз, вони втрачають певною мірою свою соціокультурну та національну ідентичність. Для зменшення негативного впливу цих процесів на вказані аспекти електронні гроші також можуть виступати хранителем державності, оскільки на них менше впливають глобалізаційні процеси через невелику зацікавленість у них інвесторів, великих учасників ринків капіталів тощо.

Висновки. У роботі проведено аналіз впливу глобалізації на виникнення і розвиток електронних грошей як окремих макроекономічних процесів. Виділено фактори, що впливають на їх популяризацію та розвиток, до яких, зокрема, можна віднести:

- соціально-економічні, завдяки яким відбувається розвиток держав та міждержавних зв'язків, що призводить, крім іншого, до фінансової глобалізації, наслідки якої сприяють зростанню добробуту суспільства і перенесенню цінностей із матеріально-побутової площини у соціально-економічну, де, замість первинних потреб, більшої актуальності набувають зручність, швидкість розрахунків і отримання благ, а також моральне задоволення учасників економічних відносин;
- технологічні, які сприяють розвитку техніки та технологій, зокрема, інформаційних систем, за допомогою яких можна досягти якісно вищого рівня суспільного відтворення завдяки доступності послуг, які раніше були надто дорогими чи неможливими взагалі;
- політичні пов'язані із намірами влади держав до об'єднання з іншими країнами з метою отримання більшої конкурентної переваги у бізнесі, безпеці, соціальних стандартах перед іншими країнами завдяки ефекту масштабу та колективної відповідальності за результат;
- впливу на навколишнє середовище – ця група факторів пов'язана із необхідністю зменшення негативного впливу на навколишнє середовище життєдіяльності людей і полягає у прагненні високорозвинутого суспільства до його винайдення нових способів організації усіх процесів, що здійснюються в світі, з метою якомога більшої економії природних ресурсів, впровадження енергозберігаючих технологій та винайдення альтернативних ресурсів і засобів забезпечення безпечного та комфортного життя суспільства.

Список використаної літератури

1. Алейнікова О. В. Теорії циклічності та проблеми структурних, фінансових та системних криз суспільного виробництва. *Економіка. Управління. Інновації*. 2014. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2014_1_3.pdf
2. Багратян Г., Кравченко И. Введение в мегаэкономику: теория, методология, практика: монография. К. : УБД НБУ, 2012. 158 с.

3. Батковський В., Любка О. Сучасні тенденції розвитку банківського сектора та нові виклики глобальній фінансовій стабільності. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2012. №138/2012. С. 13–18.
4. Бурцев В. В. Основной конкурентный потенциал страны-системы в условиях финансовой транснационализации. *Финансовый менеджмент*. 2001. № 6. С. 3.
5. Бельська Т. В. Глобалізація як фактор трансформації владно-суспільних відносин. *Публічне управління: теорія та практика*. 2013. Вип. 1. С. 72–78.
6. Валовий внутрішній продукт України за 2013 рік. URL: http://ukrstat.org/uk/express/expr2014/03_14/53w.zip
7. Евдокимов А. И., Черенков В. И. Тенденции глобализации международного бизнеса. URL: http://elibrary.unecon.ru/materials_files/izv/IzvSPbUEF2003_3_C5_22_s.pdf
8. Історія та сьогодення. URL: <http://www.mcdonalds.ua/ukr/pro-kompaniju/storja-ta-sogodennja/>
9. Карикатурний скандал 2005-2006 років. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
10. Кругликова Е. В. Финансовая глобализация: содержание и проблемы. *Современные проблемы науки и образования*. 2014. № 4. URL: <http://www.science-education.ru/pdf/2014/4/189.pdf>
11. Мамотенко Д. Ю. Глобалізація міжнародних фінансових ринків. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2009. № 39. С. 229–237.
12. Мартиросян А. Востребована ли «мегаэкономика»? URL: http://www.noravank.am/rus/articles/detail.php?ELEMENT_ID=5650
13. Норт Дуглас. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики / пер. с англ. А. Н. Нестеренко; предисл. и науч. ред. Б. З. Мильнера. М.: Фонд экономической книги “Начала”, 1997. 180 с.
14. Петрушевська В. В. Адаптація фінансової політики України до умов глобалізаційних і євроінтеграційних процесів. *Проблеми економіки*. 2014. № 2. С. 131–137.
15. Примостка Л. О., Чуб О. О. Фінансова глобалізація: сутність, форми прояву, наслідки. *Фінанси, облік і аудит*. 2011. № 18. 172–183.
16. Римар А. П. Українські гроші як атрибут соціокультурної самоідентифікації національної держави: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. культурології: спец. 26.00.01 «Теорія та історія культури». К., 2009. 23 с.
17. Рябініна Л. М. Гроші як атрибут державності країни. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. Вип. 2(2). С. 68–73.
18. Соціально-економічний розвиток України за січень 2014 року. URL: http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2014/so_ek_r_u/soekru_u/soekru_01_14.zip
19. Федотова Н. Н. Возможна ли мировая культура? *Философские науки*. 2000. № 4. С. 58–68.
20. Чернова К. О. Глобалізація як вимір сучасності: соціокультурний аспект. URL: http://www.socd.univ.kiev.ua/sites/default/files/library/elopen/actprob13_16.pdf
21. Ясинська Н. А. Перетворені форми соціально-економічних відносин: практичні вимоги сучасності. *Проблеми економіки*. 2013, № 4. С. 368–374.
22. CPMI – Red Book statistical update. September 2014 (provisional). URL: <http://www.bis.org/cpmi/publ/d120p2.pdf>
23. Deutschland ist einer der größten Globalisierung profiteure. URL: <http://www.spiegel.de/wirtschaft/studie-deutschland-gehört-zu-den-groessten-globalisierungsprofiteuren-a-960362.html>
24. I International tourism exceeds expectations with arrival subby 52 millionin 2013. URL: <http://media.unwto.org/press-release/2014-01-20/international-tourism-exceeds-expectations-arrivals-52-million-2013>
25. Facebook. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Facebook>
26. Key ICT indicators for developed and developing countries and the world (totals and penetration rates). URL: http://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Documents/statistics/2014/ITU_Key_2005-2014_ICT_data.xls
27. Levitt, T. The globalization of markets. URL: <http://www.lapres.net/levit.pdf>
28. Scholte, J. A. (2005). Globalization. A critical introduction. NewYork: PALGRAVE MACMILLAN, 492.
29. Understanding the WTO: The Organization. Membersand Observers. URL: http://wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm
30. Zahlen und fakten Globalisierung. Zahlenund fakten Globalisierung. URL: <http://www.bpb.de/nachschlagen/zahlen-und-fakten/globalisierung/>

References

1. Aleinikova, O. V. (2014) Teoriyi tsyklichnosti ta problemy strukturnykh, finansovykh ta systemnykh kryz suspil'noho vyrobnytstva. *Ekonomika. Upravlinnya. Innovatsiyi*, 1. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2014_1_3.pdf
2. Bagratyan, H. (2012) Vvedenie v megaekonomiku: teoriya, metodologiya, praktika. Kiyv: UBD NBU, pp.158.
3. Batkovskiy, B. & Lubkina, O. (2012) Suchasni tendentsiyi rozvytku bankivs'koho sektora ta novi vyklyky hlobal'niy finansoviy stabil'nosti. *Visnyk Kyyivs'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, 138, pp.13–18.

4. Burtcev, V. V. (2001) Osnovnoy konkurentnyiy potentsial strani-sistemyi v usloviyah finansovoy transnatsionalizatsii. Finansovyy menedzhment, No. 6, p. 3.
5. Belska, T. V. (2013) Hlobalizatsiya yak faktor transformatsiyi vladno-suspil'nykh vidnosyn. Publichne upravlinnya: teoriya ta praktyka, 1, pp.72–78.
6. Valovyy vnutrishniy produkt Ukrayiny za 2013 rik. URL : http://ukrstat.org/uk/express/expr2014/03_14/53w.zip
7. Evdokimov, A. I. & Cherenkov, V. I. Tendentsii globalizatsii mezhdunarodnogo biznesa. URL: http://elibrary.unecon.ru/materials_files/izv/IzvSPbUEF2003_3_C5_22_s.pdf
8. Istoriya ta s'ohodennya. URL : <http://www.mcdonalds.ua/ukr/pro-kompaniju/storja-ta-sogodennja/>
9. Karykaturnyy skandal 2005-2006 rokiv. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki>
10. Kruglikova, E. V. (2014). Finansovaya globalizatsiya : sodержanie i problemyi «Sovremennyye problemyi nauki i obrazovaniya», 4. URL : <http://www.science-education.ru/pdf/2014/4/189.pdf>
11. Mamotenko, D. U. (2009) Hlobalizatsiya mizhnarodnykh finansovykh rynkiv. Humanitarnyy visnyk ZDIA, 39, pp. 229–237.
12. Martirosyan, A. Vostrebovana li «megaekonomika»? URL: http://www.noravank.am/rus/articles/detail.php?ELEMENT_ID=5650
13. Nort, D. (1997) Instituty, institutsionalnyie izmeneniya i funktsionirovanie ekonomiki. Moskva: Fond ekonomicheskoy knigi «Nachala», 180 p. (in Rus.).
14. Petrushevska, V. V. (2014) Adaptatsiya finansovoyi polityky Ukrayiny do umov hlobalizatsiynykh i yevrointehratsiynykh protsesiv. Problemy ekonomiky, 2, pp.131–137.
15. Prymostka, L. O. & Chub, O. O. (2011). Finansova hlobalizatsiya:sutnist', formy proyavu, naslidky. Finansy, oblik i audyt, 18, p. 172–183.
16. Rymar, A. P. (2009) Ukrayins'ki hroshi yak atrybut sotsiokul'turnoyi samoidentyfikatsiyi natsional'noyi derzhavy. Thesis candidate cult. sciences: 26.00.01 «Teoriya ta istoriya kul'tury», Kyiv. nats. un-t kul'tury i mystetstv. Kyiv (in Ukr.).
17. Ryabinina, L. M. (2013) Hroshi yak atrybut derzhavnosti krainy. Visnyk sotsial'no-ekonomichnykh doslidzhen', 2(2), pp. 68–73.
18. Sotsial'no-ekonomichnyy rozvytok Ukrayiny za sichen' 2014 roku. URL: http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2014/so_ek_r_u/soekru_u/soekru_01_14.zip
19. Fedotova, N. N. (2000) Vozmozhna li mirovaya kultura? Filosofskie nauki, 4, pp. 58–68.
20. Chernova, K. O. Hlobalizatsiya yak vymir suchasnosti : sotsiokul'turnyy aspekt. URL : http://www.socd.univ.kiev.ua/sites/default/files/library/elopen/actprob13_16.pdf
21. Yasynska, N. A. (2013) Peretvoreni formy sotsial'no-ekonomichnykh vidnosyn: praktychni vymohy suchasnosti. Problemy ekonomiky, 4, pp.368–374.
22. CPMI – Red Book statistical update. September 2014 (provisional). URL : <http://www.bis.org/cpmi/publ/d120p2.pdf>
23. Deutschland ist einer der größten Globalisierung profiteure. URL : <http://www.spiegel.de/wirtschaft/studie-deutschland-gehört-zu-den-groessten-globalisierungsprofiteuren-a-960362.html>
24. International tourism exceeds expectations with arrival subby 52 millionin 2013. URL : <http://media.unwto.org/press-release/2014-01-20/international-tourism-exceeds-expectations-arrivals-52-million-2013>
25. Facebook. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Facebook>
26. Key ICT indicators for developed and developing countries and the world (totals and penetration rates). URL : http://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Documents/statistics/2014/ITU_Key_2005-2014_ICT_data.xls
27. Levitt, T. The globalization of markets. URL : <http://www.lapres.net/levit.pdf>
28. Scholte, J. A. (2005) Globalization. A critical introduction. New York: PALGRAVE MACMILLAN, 492.
29. Understanding the WTO : The Organization. Membersand Observers. URL: http://wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm
30. Zahlen und fakten Globalisierung. Zahlenund fakten Globalisierung. URL: <http://www.bpb.de/nachschlagen/zahlen-und-fakten/globalisierung/>

O. V. Melnichenko

**DEVELOPMENT AND DEVELOPMENT OF ELECTRONIC MONEY
AS A SEPARATE MACROECONOMIC PROCESS**

With the advent of faster and more reliable systems for the storage and processing of information, accountancy in banks began to be carried out exclusively in the digital environment, prompting developers of hardware and software to improve its means of conducting. On the other hand, the existing power of information systems allows you to store and transfer the most valuable banking information with reliable channels, which leads to the development of payment facilities, expanding the opportunities for customers and increasing the competitiveness of banks themselves. One of such improvements was the invention of electronic money, which was preceded by a series of events that are inextricably linked with advances in the scientific and technical field, the development of international relations and access to information, the desire of society to simplify the relationship, and business – to increase the wealth.

The purpose and objectives of the study are to determine the globalization preconditions for the emergence and development of electronic money.

Methods used in the article: theoretical analysis and synthesis of the test material, social and qualitative research methods, analytical- statistical method.

With the involvement of countries in the comprehensive financial globalization and their integration into a continental, regional or international currency union, they lose to some degree their socio-cultural and national identity. To mitigate the negative impact of these processes on these aspects, electronic money can also act as a custodian of statehood, since they are less influenced by globalization processes due to their little interest from investors, large capital market players, etc.

The article studies impact of globalization on the financial sphere of social relations and identifies the preconditions for the emergence and development of electronic money in a definite subject plane.

The paper analyzes the impact of globalization on the emergence and development of electronic money. The factors influencing their popularization and development are highlighted, including, in particular, socio-economic, technological, political, environmental impacts.

Keywords: *electronic money, globalization, environment, resources, finance, macroeconomic process.*

Стаття надійшла до редакції 10.07.2017